

Wijze woorden van Sonny Herman

Winnifred Jelier

Toespraken

Hij kon belachelijk hard niezen. Het was alsof iemand een grote papieren zak had opgeblazen en die naast je hoofd kapotsloeg. 'Een hartverzakking krijg ik ervan', verzuchtte mijn moeder soms over mijn stiefvader, Rabbijn Sonny Herman.

Sonny, die drie jaar geleden overleed, was een man die op veel mensen diepe indruk maakte. Door hoe hij sprak over de vervolgingen, of door zijn aanhoudende oproep tot meer aandacht voor elkaar. Maar ook door zijn krachtige stem, dat Engelse accent, of de spontaniteit waarmee hij anderen kon omhelzen.

Hoe neem je van zo iemand voorgoed afscheid? Een onmogelijke vraag, vond mijn moeder. Ze besloot een selectie te maken van Sonny's toespraken met het idee ze te laten bundelen. Dat troostte wat, ook al was het pijnlijk om Sonny's teksten terug te lezen. De woorden, die hun kracht hadden gekregen in hoe ze waren uitgesproken, stonden er ineens verpletterend zwijzaam bij. Toch ging ze door. Door de aanmoediging van vrienden en kennissen, en ook door de wetenschap dat Sonny zelf graag een boek had willen schrijven, maar daar zelf nooit aan toe was gekomen.

Joodse levens

Het resultaat, de bundel *Words of Wisdom*, is een bescheiden, maar bonte verzameling van vijftien toespraken die Sonny hield in zijn moedertaal, het Engels, bij herdenkingen, op Shabat, en op Joodse feestdagen. Sonny schrijft over Shavuot, Pesach en Chanukah, maar ook over de Holocaust en de zware weg van overlevenden en nabestaanden.

Zijn boodschap is geregeld ernstig, ook als hij deze in lichtvoetige metaforen probeert te verpakken. 'Ik denk af en toe dat onze Joodse levens zijn vormgegeven door een groots programma van IBM', schrijft hij in 2001. 'Alles zit erin. Je zet je pc aan, en er rolt zo een lijst met instructies uit. Maar er zou een waarschuwing moeten volgen: deze instructies zijn niet voor de lol. Je moet ze wel serieus nemen.'

Op eenzelfde confronterende manier reageert hij in 2006 op de vraag waarom we na al die jaren de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog nog zouden moeten herdenken: 'Probeer eens op zaterdagmiddag door de Kalverstraat te lopen, en vergelijk dit met maandagochtend. Het verschil dat je ziet, is het verschil dat vandaag de dag nog steeds in de Joodse gemeenschap in Nederland merkbaar is. Alleen onder Poolse Joden waren er in de Tweede Wereldoorlog meer slachtoffers dan onder de Nederlandse.'

Ontroerend is de anekdote die Sonny vertelt over een oude vriend die net op bezoek is geweest bij zijn dementerende moeder. 'Ze noemde me Harry', zegt de vriend verontwaardigd tegen Sonny. 'Je weet dat ik niet zo heet. Ze wist gewoon niet meer wie ik was.' Niet leuk natuurlijk, als je moeder je niet meer herkent, maar het voorval is voor 'Harry' extra pijnlijk, omdat het benadrukt dat hij zijn moeder voor altijd aan het kwijtraken is.

Afscheid

Hoe moet je afscheid nemen van je dierbaren, vroeg Sonny zich meer dan eens tijdens zijn toespraken af. En hoe neem je zelf afscheid van het leven? Geen makkelijke vragen, maar wel vragen waarvoor je de verantwoordelijkheid volgens Sonny niet zomaar uit handen mocht geven.

Toen hij in 2008 het vreselijke nieuws hoorde dat hij alvleesklierkanker had, besloot Sonny dan ook als een trotse strijder te vechten voor zijn leven. Hij bleef de rasoptimist die hij was, zonder zijn lot ook maar een moment te miskennen. Naar de woorden die hij jarenlang had uitgesproken over verlies en over verzoening met het lot, handelde hij naar mijn idee ook echt. Zo was hij een voorbeeld voor zijn naasten, en misschien ook voor iedereen.

Words of Wisdom, Rabbi Sonny Herman, samengesteld en ingeleid door Lena Herman-ten Cate. Drukkerij Dijkgraaf-Rijsdorp, Apeldoorn 2012, 77 blz., Engelstalig, € 23,50. Te bestellen via www.auschwitz.nl.

Rabbijn Sonny Herman (1927-2009)

werd in Londen geboren en groeide daar op. Hij verhuisde na zijn opleiding als rabbijn en psychotherapeut naar Nederland om onder meer Shoah-overlevenden te helpen. Namens het Auschwitz Comité ging Sonny mee als begeleider tijdens de jaarlijkse reizen naar de kampplaatsen in Polen. Hij sprak de Kaddish- en Jizkor-gebeden uit bij de Auschwitzherdenking (eind januari) in het Amsterdamse Wertheimpark, en hield tot in het jaar van zijn overlijden de laudatio voor de Nooit Meer Auschwitz Lezing, die sinds 2004 jaarlijks in Amsterdam plaatsvindt.

